

דעדיין לא נתחייבו הם משום טסקא שלהם, כנ"ל.

[נט, א] הא דתנן הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר. פרישנא בגמ' טעמא משום כדי חייו, והילכך אי אית לי' אפטרופא אין ממכרו ממכר ⁵²⁰, וכדאמרי' בשילהי מציאת האש' ⁵²¹, אמר רפרם לא שנו אלא שאין שם אפטרופ', אבל יש שם אפטרופ' אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר. וכתב רבינו האיי גאון ז"ל בשער שלישי של ספר המקח, שלא ימכור אלא לכדי חייו, כדגרסינן עלה אמר ר' אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן משום כדי חייו. ולפי דעתינו אנו רואין שאם יש שם ממון הרבה, שינתן לו ממנו מקצת לסחורה במה שיתלמד מקח וממכר, ואע"פ שאינו צריך לכדי חייו, ולפי מראית עיני הדיין, עד כאן. אבל הרמב"ן נ"ר ⁵²² כתב, דכיון דתקין רבנן שיהא ממכרו ממכר, לא פלוג בין מוכר לכדי חייו, למוכר יותר מכדי חייו, דהא במתנתו אסיקנא דמתנתו מתנה בין מתנה מרובה בין מתנה מועטת, ואע"פ שאינה משום כדי חייו ⁵²³ כי היכי דלעבדו ליה מיליה, ואפי' ⁵²⁴ הכי לא פלוג רבנן, ואפי' במתנת שכיב מרע דתו ליכא דליעבדו מיליה, משום דלא פלוג רבנן. והכי נמי משמע בשלהי מציאת האשה ⁵²¹ גמרי' המשליש מעות לבתו ⁵²⁴.

[ס, א] [ספר תורה שחפר יריעה אחת אין קורין בו. נ"ל ⁵²⁵ דיריעה אחת לאו דוקא דאפי' כתב אחד מעכב, ק"ו מתפילין דתנן במנחות ⁵²⁶

מן המלך, לפי שאינה של אביהם עד שיפרע הטסקא. ואמרי' נמי התם ⁵¹⁹ נכסי הגוי (הנכרי) הרי הן כמדבר, וכל המחזיק בהן זוכה בהן וכו', א"ל אביי לרב יוסף ומי אמר שמואל הכי וכו', אמר ליה אנא לא ידענא עובדא הוה בפומבדיתא בדורא דרעוותא, בישראל דובן ארעא מגוי ^{אוצר החכמה} (מנכרי) ואתא ישראל אחרינא ורפק בה פורתא, ואתא לקמיה דרב יהודה ואוקמיה בידיה דשני. אמר ליה דורא דרעוותא קאמרת, התם באגי מיטמרי הוה, דאינהו גופייהו לא הוה יהבי טסקא למלכא, ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא, אלמא מכירה גמורה היא מטסקא. ויש לומר דהתם הוא דמטמרי ולא יהבי טסקא וכי לא משכח מלכא מאן דפרע ליה טסקא שקיל ארעא גופה, דארעא דידיה היא ואדעתא דיהיב ליה טסקא יהיב לה ניהלייהו, וכי מטמרי שקיל ומזבין לה לאחרינא, דאדעתא דהכי יהבה ניהלייהו. אבל הכא דכולהו בני באגא קבלוה בטסקא אלא דחלקוה ביניהן, ומלכא כל אימת דמשכח חד מינייהו מיניה קא שקיל, כוליה טסקא דכולהו באגא לא מזבין ליה, אלא אינהו הוא דזבנוה משום דנעשו אחראין זה לזה, ואינהו לית להו לזבוגי, כעין קבלן שפורע לבעל חוב, והמלך נתן להם רשות למכור השדות לפירותיהם בשביל החוב שפרעו, והילכך מה שנתן מטסקא שעברה ומה שאכל פירות השנה כדין נתן וכדין נטל, דמלכא אמר דפירות דההיא שתא לזדבנו בטסקא דההיא שתא, אבל מכאן ואילך לא היה להם למכור

519 נד, ב. 520 כ"ל רבינו בתשו' ח"ב סי' סו, הריטב"א, וש"ר. 521 בכתובות ע, א. 522 כן דעת הרמ"ה הו"ד בחי' מכ"י. 523 בגי' הריטב"א נוסף כאן: אלא. 524 מתיבת "ואפי' עד תיבת "מיליה" נשמט בנד' מחמת הדומות, ונוסף כן ע"פ כ"מ, ונוסף כן גם ברמב"ן, ועיין בנמוק"י דגרס כן בדברי רבינו. ולכא' משמע דרבינו מסכים לשיטת הרמב"ן, וכ"כ בשו"ת הריב"ש סי' תסח, ובדרכי משה סי' רלה סק"ב. וצ"ע, דבחי' לב"ב נב, א ד"ה קטן, ובתשו' ח"ב סי' רצט משמע דסובר כרב האי גאון, דאינם מוכרין אלא כדי להתלמד בלבד. ועיין בנמוק"י שכתב: ונ"ל שהרמב"ן ז"ל היה חושש להא דגאון ז"ל, לפי הנראה לשונו בתדושיו, עכ"ל. ובמגיה לנמוק"י כתב דיש לדייק כן, מאחר והרמב"ן בחי', אחרי שכתב

דלדעתו יכול למכור אפי' יותר מכדי חייו, הביא שיטת הגאון, ומשמע דחושש לדבריו. ובאמת כן משמע מחי' לב"מ טז, א סוד"ה סיפא, דהקשה על שיטת הגאון, ואעפ"כ הניח בצ"ע. ולפי"ז אפשר דגם רבינו שהביא שיטת הרמב"ן, חושש גם לשיטת הגאון, וכן משמע מחי' לב"מ שם, דהביא רק דעת הגאון בלבד. 524 והראיה היא מהא דקאמר התם ממאי, מדקתני אין מעשה קטנה כלום, ואי כדברי רב האי גאון אין ראיה ממתני', דשאני במתני' דיותר מכדי חייו הוא, ואפי' בלא אפטרופוס אין מעשה קטנה כלום, וכ"כ בקרבן נתנאל אות ע. 525 כ"כ רבינו בתשו' ח"א סי' תריא, והמאירי בסוגיין, אבל דעת התוס' במגילה ט, א ד"ה בשלמא, דדוקא אם חסרה יריעה אין קורין בו. 526 לד, א.

מעשיו בעניות, שאין צבור עני ומשו'
דמסתר⁵³³ במילתא גמי ליכא, דהא במילתא
דהוא חומש שאין קורין בו לא מחסר כלום,
כנ"ל⁵³⁴.

רבי שמעון בן לקיש אמר תורה תתנונה נתנה.
הקשה הר"א אב בית דין⁵³⁵ דהא כתיב בסוף
ואלה המשפטים⁵³⁶, ויקח את ספר הברית ויקרא
באזני העם וגו', וזה היה לפני מתן התורה. והא
גמי דקאמר אי גמי לכדרבי לוי לא בריר לן,
ע"כ. ואולי נאמר דאפילו ר"ל לא אמר אלא
שלא היה כותב כל פרשה ופרשה כמו שנאמרה
לו, אלא סודרה על פה עד גמר התורה, אלא
פרשיות שהיו צריכות לשעה היה כותבן, כדי
שיראו וילמדו מתוך הכתב.

[ס, ב] הא דתרגום שמואל אליבא דרב כאמה
המהלכת על פי בורה. פי' מורי הרב ז"ל⁵³⁷,
שהיה הבור חפור שם מתחילה קודם שהעבירו
שם האמה, שאם לא כן אכתי עשו עלאי שלא
כדין לתתאי, שלא היה להם לחפור שם בור
שיתמלא מן האמה קודם שתגיע להם.

אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר
הילכתא לא כמר ולא כמר כל דאליה גבר.
וכן פסקו הגאונים ז"ל⁵³⁸. ואע"ג דקיימא לן⁵³⁹
הילכתא כשמואל בדינא, ה"מ⁵⁴⁰ היכא דלא
אסתפקא להו בגמ' הילכתא כמאן, אבל הכא
דאסתפקא בהא הילכתא כמאן, ואמרו מדלא
איתמר בה הילכתא כמאן בהדיא, כל דאליה
גבר, אנן גמי מספק לא פסקינן אלא כמאי
דאיתמר בה בגמ'. אבל רש"י ז"ל כתב דרב
הונא בר תחליפא לא סבירא ליה הילכתא
כשמואל בדינא, משמע דס"ל דאנן דק"ל

בתשו' סי' מג (הוצאת פרימון), דמותר לברך ולקרוא
בס"ת פסול, ולרבינו אין לקרוא בס"ת שקיים בו
פסול. (ועיין בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סי' סג).
ואפשר דרבינו חולק על הרמב"ם, רק באופן שקיים
הפסול באותו חומש שצריכים לקרוא בו כעת, ועיין
באליה רבה שם סק"ט, ובשו"ת רבינו ח"א סי' תפז.
533 דמחסר. ולהלן יש לגרוס: שאנו קורין.
534 שני הקטעים האלו נוספו בנד', ואינם
נמצאים בכ"מ. 535 כה"ק תוס'
ד"ה תורה, והחי' מכ"י. 536 שמות כד, ז.
537 רבינו יונה, וכ"כ בחי' מכ"י. 538 כ"פ
הרי"ף. 539 בבכורות מט, ב. 540 כ"כ
הריטב"א וחי' הר"ן.

דכתב אחד מעכב. ועוד דהא אקשינן אפילו כתב
אחד מעכב פשיטא, והוצרכו לתרץ לא צריכא
אלא לקוצו של יו"ד, ואי בספר החמור אינו
מעכב אלא יריעה אחת, היאך הקשו להדיא
בתפילין דלא חמירי כספר תורה, כתב אחד
מעכב פשיטא. ועוד דעל כרחין אפילו טעות
אחד מעכב, דבמסכת סנפריים⁵²⁷ אמרו דאפילו
תובה אחת נראית כשתים פסול ואין קורין בו.
ויש מרבתי ג"ר⁵²⁸ שאמרו דחסר בסופו אינו
נפסל בפחות מיריעה אחת, אבל באמצעיתו
אפילו כתב אחד מעכב. ואינו מחזור בעיני,
כל⁵²⁹ בראשו ובסופו מעכב יותר לפי שחסרונו
ניכר, והראיה שהרי במגילה אפי' היו בה
אותיות מקורעות או מטושטשות, אפילו אין
רישומן ניכר אסיקנא התם⁵³⁰ דכשרה עד
רוב^{530*}, ואלו בראשה אמרי' ⁵³¹ אפילו למאן
דאמר מאיש יהודי, צריכה שתהא כתובה כולה.
אלא נראה לי דהכא גמי אפילו כתב אחד
מעכב בכל מקום, אלא דר' שמואל בר גחמני
למעוטי חומשין קא אתי, וכדפשוטה מינה בי'
מדרשה, ודרך התלמוד כן לקרב הענינים, ושלא
יאמר זה אפילו חסר ארבעה חומשין קורין בו, וזה
יאמר אפילו חסר כתב אחד אין קורין בו, ולפיכך
אמר אפילו חסר יריעה אחת אין קורין בו].

[ואסיקנא רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו אין
קורין בחומשין משום כבוד הצבור. ונראה לי
להלכה דכיון שכן כל [ס"ת] שלם, ר"ל חמשה
חומשין. אפילו נמצאו טעויות באחד מן החומשין
כל שאינו קורא באותו חומש, קורא בשאר
החומשין, ואינו חושש⁵³², שאין טעות חומש
פוסל את השאר, שהרי אין מעכבים זה את זה
אלא לכבוד בעלמ', שלא ירא' מעשיו כעושי'

527 פ"ב מ"א, ובפ"ג ה"ז, ובמסכת ס"ת פ"ב
ה"א. וכ"פ הרמב"ם בפ"י מהל' ס"ת ה"א, והאור
זרוע בהל' תפילין סי' תקנג. 528 כ"כ הרמב"ן
במגילה יז, א סוד"ה ומעתה, ועיין בר"ן בפ"י
לרי"ף (ה, ב בדפי הרי"ף שם), ובביאור הגר"א
אור"ח סי' קמג ס"ד. 529 דכל. 530 במגילה
יח, ב. 530* עיין בחי' רבינו למגילה שם,
דכשרה אע"ג דמחסרה עד פלגא, וכ"כ בטור אור"ח
סי' תרצ, ועיין בר"ן שם דכתב דכשרה במחסרה
מקצתה. 531 שם יט, א. 532 כ"כ הנמוקי'
משם יש מתירין, ועיין בר"ן בפ"י לרי"ף דרבינו
כ"כ להלכה ולא למעשה. ועיין בב"י אור"ח סי' קמג
שהביא תשובת רבינו דחולקת עמ"ש הרמב"ם

דאם כן מאי למימרא⁵⁴⁸, אלא במלקט ביד כדרכה⁵⁴⁹ קאמר, ואעפ"כ זכה, ויש בה משום גזל גמור. והכי איתא בגמ' דבני מערבא⁵⁵⁰, הדה דתימר בהן ברביה⁵⁵¹ אבל בלוקט ביד זכתה לו ידו.

רב כהנא הוה קא אזיל להוציל, חזייה לההוא גברא דהוה שרי אופי וקא נתון ונפלן תמר, אזל קא מנקט. ואע"ג⁵⁵² דאית בהו משום דרכי שלום, איכא למימר דסבר הוא שהוא גוי (בכרי), וכיון דלית בהו גזל גמור, אפי' בישראל בגוי (בבכרי) נמי לית ביה משום חלול השם. ומפני דרכי שלום בבכרי נמי ליכא בכי האי גונא. וזה שהשיבו חיי דמר בידי שדיתנהו, היה סבור דרב כהנא לא חש משום דרכי שלום, ואמר לי' דזכייה גמורה יש לו בהן⁵⁵³.

הא דתניא וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל. פרש"י ז"ל לאו בקבר ישראל, אלא מתעסקין בהן אם מצאום הרוגים עם ישראל. נראה מתוך פירושו דדוקא קאמר עם מתי ישראל, כלומר בעודנו מתעסק עם שאר מתי ישראל, דאז ה"ל איבה אם מתעסק באלו ומניח את אלו. אבל אם מצאן בפני עצמן לא, דנקט ליה עילה לא מזדהמנא, וכהני דאמרי' בעבודה זרה⁵⁵⁴. ולא מחזור⁵⁵⁵, דהאי עם מתי ישראל קתני, כשם שמתעסק קאמר, וכן מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל וכן כולם. וכן מפורש בירושלמי⁵⁵⁶ כאן, דגרסינן התם תני עיר שיש בה גוים וישראל, מעמידין גבאי גוים וגבאי ישראל, וגובין משל גוים ומשל ישראל, ומפרנסין עניי גוים ועניי ישראל, ומבקרין חולי גוים וחולי ישראל, וקוברין מתי גוים ומתי

הילכתא כשמואל בדיני, ה"נ כשמואל עבדינו, ועלאי שתו מיא ברישא. ולדידיה הא דלא טעמינהו אביי לכולהו פירי דההיא שתא אתי שפיר, דהא עבד להו לעלאי שלא כדין, אבל אי ס"ל דכל מאן דאלים גבר אמאי לא טעמינהו⁵⁴¹. ואיכא למימר דמ"מ דינא או כמר או כמר, ומאן דעביד כתרוייהו מיגזל גזיל לחד מינייהו, או לעילאי או לתתאי, וכאותה שאמרו בפרק חזקת⁵⁴², זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דאלים גבר, אמרי נהרדעי אם בא א' מן השוק והחזיק בה אין מוציאין אותה מידו, דתני ר' חייא גזלן של רבים לא שמיה גזלן, ואסקא רב אשי לעולם שמיה גזלן, ומאי לא שמיה גזלן, שלא ניתן להשבון.

והא דאמר להו אביי לבני תרמך זילו פליקו נפשיכו מהתם. פירש"י ז"ל לתתאי אמר להו דלאו כל כמינייהו לאתקולי נהרא. ולפי פירושו שפירש דרב הונא לא ס"ל הלכתא כשמואל אתי שפיר, דאביי ס"ל דעלאי שתו ברישא כשמואל, ולא כל כמינייהו דתתאי לאתקולי נהרא. וראיתי⁵⁴³ בתוספות⁵⁴⁴ דאפילו למאן דאמר כל דאלים גבר, לית להו לבני תרמך לאתקולי נהרא ולהוליכו דרך אחרת לסבבו סביב שדותיהן, אלא אם ירצו סוכרין ומשקין ודיין בכך. ורבינו חננאל ז"ל⁵⁴⁵ פי' דאבני⁵⁴⁶ באגא קאמר דליסלקו משם אם ירצו, דמשום שדותיהן לא יניחו התחתונים את מסבתם, דכל דאלי גבר, וכן פירשו מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל.

[סא, א] אם נטל⁵⁴⁷ ונתן ביד ה"ז גזל גמור. ולא נטל ונתן ביד במתכוין לזכות בהן קאמר,

לו ידו, ועיין בתוס' בב"ב נד, א ד"ה אדעתא, ובמחנה אפרים קנין משיכה סי' ד. 549 צ"ל : כדרכו. 550 בפרקין ה"ט. 551 לפנינו הגי' : בדארעא, ועיין בשיירי קרבן ובהגהות ג"א, דלגי' שלפנינו אין ראיה מדברי הירוש', וראה מ"ש בבאור הארור, לתוספתא כפשוטה עמ' 849. 552 כה"ק תוס' ד"ה שדי, ועיי"ש מה שתי' ע"פ פי' ר"ח, וראה מה שתי' בחי' מכ"י, ועיין ברש"ש. 553 כ"כ רבינו בתשו' ח"א סי' שכו. 554 כו, א. 555 כ"כ הריטב"א. 556 בפרקין ה"ט.

541 עיין בתוס' ד"ה לא, ובריטב"א. 542 בב"ב לב, ב. 543 מכאן עד תיבת "נהרא" נשמט בגד' מחמת הדומות, וכ"כ הנמוקי' משם רבינו. 544 ד"ה סליקו, ועיין במהר"ם, ובמהר"ם ש"ף. 545 הובא בתוס' הנ"ל, ובריטב"א בתוספת ביאור. 546 דלבני. 547 כן גי' כי"מ בדק"ס, ולפנינו : ליקט. 548 כ"כ הר"ן בפ"י לרי"ף. ועיין במשנה למלך בפ"ז מהל' גזילה ה"ח שדחה את דעת המהרי"ט, דידו של אדם קונה לו, שלא מדעתו. ועיי"ש שכתב דמדברי התוס' ד"ה ליקט אין ראיה, ופי' באופן אחר את דברי התוס'. אבל מלשון רבינו משמע דאע"פ שלא כיון לזכות קונה